

Příprava veřejnoprávního původce

k nasazení atestovaného elektronického systému spisové služby

Veřejnoprávní původci¹ vykonávají spisovou službu v souladu s požadavky zákona č. 499/2004 Sb., o archivnictví a spisové službě a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů (dále „archivní zákon“), v listinné nebo digitální podobě.² Možnost některých veřejnoprávních původců zvolit způsob výkonu spisové služby skončí nejpozději 31. prosince 2025;³ od 1. ledna 2026 musí vykonávat spisovou službu jen v elektronické podobě v elektronickém systému spisové služby (dále „eSSL“) všichni veřejnoprávní původci bez rozdílu. Archivní zákon dále stanovuje, aby eSSL používané veřejnoprávními původci ve smyslu archivního zákona, byly atestovány.⁴

Všichni veřejnoprávní původci tak musí uvést výkon spisové služby do souladu s požadavky archivního zákona, vyhlášky č. 259/2012 Sb., o podrobnostech výkonu spisové služby, ve znění pozdějších předpisů (dále „spisová vyhláška“), a Národního standardu pro elektronické systémy spisové služby (dále „národní standard“) nejpozději do 31. prosince 2025. To znamená, že spisovou službu v současné podobě mohou vykonávat během celého přechodného období, nejpozději však do 31. prosince 2025; poté ji musí vykonávat pouze v atestovaném eSSL. Tím se umožňuje, že veřejnoprávní původci nemusí nové požadavky spisové vyhlášky akceptovat již dnem 1. července 2023. Uvedení výkonu spisové služby do souladu s požadavky spisové vyhlášky tak může probíhat postupně, nejpozději však k 1. lednu 2026, jak požaduje přechodné ustanovení v § 27 spisové vyhlášky.

Každý eSSL je informační systém určený ke správě dokumentů, zahrnující jejich příjem, evidenci, rozdělování, oběh, vyřizování, vyhotovování, podepisování, odesílání, ukládání, vyřazování ve skartačním řízení a kontrolu těchto činností. Může být samostatným systémem nebo funkční součástí rozsáhlejšího informačního systému spravujícího dokumenty. Atestací eSSL se rozumí posouzení souladu eSSL s požadavky archivního zákona, spisové vyhlášky a národního standardu.⁵ Součástí atestace však není posouzení souladu eSSL s požadavky jiných právních předpisů nebo způsobu výkonu spisové služby veřejnoprávním původcem. Uvedené požadavky vyžadují, aby každý veřejnoprávní původce používal nejpozději od 1. ledna 2026 výhradně atestovaný eSSL a aby užívaný eSSL byl správně nainstalován

¹ Ustanovení § 3 odst. 1 archivního zákona.

² Ustanovení § 63 odst. 1 a 2 archivního zákona.

³ V současné době probíhá posuzování novely zákona č. 499/2004 Sb., o archivnictví a spisové službě a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, v níž se navrhuje prodloužit období, během něhož je zakázáno veřejnoprávním původcům nabízet nebo dodávat eSSL, který nesplňuje požadavky AZ, vyhlášky podle § 70 odst. 1 a NSESSS, z 1. července 2024 na 1. ledna 2025, a datum, do něhož jsou veřejnoprávní původci povinni uvést výkon spisové služby do souladu se změnami ve vyhlášce, z 31. prosince 2025 na 31. prosince 2026. Po nabytí účinnosti novely archivního zákona bude aktualizována rovněž tato metodika.

⁴ Ustanovení § 69b až § 69e archivního zákona.

⁵ Ustanovení § 2 písm. u) archivního zákona.

a využíván. Samotné používání atestovaného eSSL totiž samo o sobě nezaručuje řádný výkon spisové služby. Atestaci eSSL je možné objednat od 1. července 2023 u České agentury pro standardizaci. Pokud je atest udělen, platí dva roky. Primárně atestaci objednávají dodavatelé eSSL; pokud však veřejnoprávní původce používá eSSL, který si sám vytvořil ať již jako celek, nebo ho sestavil z modulů dodaných různými dodavateli, musí atestaci objednat sám.

Informace k procesu atestace jsou zveřejněny na stránkách Ministerstva vnitra (<https://www.mvcr.cz/clanek/atestace-elektronickych-systemu-spisovych-sluzeb.aspx>) a na stránkách České agentury pro standardizaci (<https://www.agentura-cas.cz/atestace/>). Každý zde najde jednak základní informace k postupu při objednání atestace, jednak atestační scénáře, podle nichž si může předem sám ověřit, zda jeho eSSL splňuje podmínky atestace. Na uvedených stránkách Ministerstva vnitra také zjistí, byl-li eSSL udělen atest.⁶

Stanovením data, od kdy je možné objednat atestaci eSSL, a data, od něhož musí veřejnoprávní původci vést spisovou službu výhradně v atestovaném eSSL a výkon spisové služby uvést do souladu s požadavky, archivního zákona, spisové vyhlášky a národního standardu bylo vytvořeno přechodné období. Každý veřejnoprávní původce v této době, tedy mezi 1. červencem 2023 až 31. prosincem 2025, může dále vykonávat spisovou službu stávajícím způsobem, nicméně přechodné období musí využít k přípravě na přechod k výkonu spisové služby v atestovaném eSSL. Musí si uvědomit, že přípravná fáze je velmi důležitá. Právě během ní může zjistit problémy různého charakteru a hloubky, které musí vyřešit ještě před nasazením atestovaného eSSL. Každý původce by si měl proto provést analýzu, k jakým změnám ve vedení spisové služby u něj dojde v souvislosti s nasazením atestovaného eSSL a jaké změny bude muset udělat v rámci výkonu spisové služby, aby splňoval všechny požadavky archivního zákona a spisové vyhlášky. Všechny změny ve výkonu spisové služby by měly být provedeny ideálně současně.

Každý veřejnoprávní původce, vykonávající spisovou službu již nyní v eSSL, musí především zjistit, zda jeho stávající dodavatel bude o atest pro svůj eSSL žádat. Pokud tomu tak je a bude, dohodne s ním další postup. Ten spočívá zejména v posouzení souladu stávajícího eSSL s příslušnými právními předpisy, zjištění nedostatků, zabezpečení výkonu spisové služby během přechodného období a přípravu na přechod k výkonu spisové služby v atestovaném eSSL. V rámci přípravy musí veřejnoprávní původce zabezpečit především:

- Vydání nového spisového řádu, obsahujícího všechny potřebné náležitosti a uvedeného do souladu se všemi právními předpisy a dalších souvisejících vnitřní předpisů, týkajících se výkonu spisové služby.
- Přípravu zaměstnanců na práci s novým atestovaným eSSL.
- Přípravu převodu (migraci dat) dokumentů a spisů do nového atestovaného eSSL s dohodnutým harmonogramem, aby byl v tomto období zajištěn řádný chod úřadu

⁶ Ministerstvo vnitra vede podle ustanovení § 44 písm. w) archivního zákona seznam platných atestů eSSL.

a všichni věděli, kde se spisy nachází a kam nové evidovat. S tím souvisí kontrola, zda s atestovaným eSSL budou spolupracovat další evidence nebo agendové systémy, které původce využívá.

Jestliže stávající dodavatel eSSL oznámí veřejnoprávnímu původci, že nebude objednávat atest, nebo veřejnoprávní původce, užívající samostatně připravený eSSL, se rozhodne, že jej nadále nebude používat, musí vysoutěžit nový atestovaný eSSL a opět se připravit na přechod ze stávající spisové služby na spisovou službu vykonávanou v atestovaném eSSL. Přípravu je nutné realizovat v několika krocích. Ideálně jsou to:

1. Posouzení stávajícího užívaného eSSL po stránce plnění všech činností podle požadavků příslušných právních předpisů. Tedy, zdali všechny operace s dokumenty a spisy od jejich vzniku, resp. příjmu až po jejich vyřazení probíhají v souladu s archivním zákonem, spisovou vyhláškou a národním standardem.
2. Zjištění, jaké další systémy sloužící k evidenci dokumentů již jsou nebo budou muset být napojeny na eSSL, aby původce splňoval požadavky archivního zákona na vyřazování dokumentů v nich evidovaných.
3. Na základě výsledků posouzení stávajícího eSSL proběhne příprava požadavků na nový atestovaný eSSL, končící vyhlášením veřejné zakázky. Činnost spojená s přípravou a vyhlášením veřejné zakázky je časově náročná.⁷ Musí být proto započata v dostatečném časovém předstihu, aby soutěžení končící podpisem smlouvy s dodavatelem atestovaného eSSL ponechalo přiměřenou dobu k přípravě jeho nasazení, nejpozději k 1. lednu 2026. Přestože v současné době ještě nemá žádná spisová služba atest, doporučuje se, aby původce začal pracovat již nyní na zadávací dokumentaci, protože rámcové požadavky již zná.
4. Současně s touto činností bude prověřena stávající smlouva o provozování eSSL a zahájeno jednání s dodavatelem s požadavkem další podpory eSSL až do doby nasazení atestovaného eSSL. Podpora by měla obsahovat zejména zajištění činnosti eSSL alespoň ve stávajícím rozsahu a přípravu migrace dat (převod databáze či databází s dokumenty a spisy) do atestovaného eSSL.
5. Příprava migrace dat ze stávajícího do atestovaného eSSL bude plně v režii dodavatelů eSSL, kteří jsou schopni ji technicky zajistit, ale vždy ve spolupráci s veřejnoprávním původcem. Při obměně eSSL a samostatných evidencí dokumentů (tzv. agendových informačních systémů) spravujících dokumenty je nezbytné zachování popisných metadat a dokumentů/spisů v digitální podobě evidovaných a uchovávaných v původních systémech. Vždy musí být zajištěna kontinuita práce s dokumenty a spisy včetně jejich evidencí, aby nebyla narušena jejich věrohodnost. Souběžné udržování původního a nového systému eSSL, včetně požadovaného splnění všech legislativou kladených požadavků na ně, je neodůvodnitelně nákladné zejména s ohledem na skartační lhůty dokumentů (v řadě případů 10 či více let). Zavedení nového eSSL musí být podmíněno přenesením dat z původního eSSL v souladu s využitím funkcionalit definovaných národním standardem. Pokud původní eSSL nesplňuje legislativní požadavky a není možné realizovat přenos dat, a to ani částečný (například

⁷ Pozor na lhůty podle zákona č. 134/2016 Sb., o zadávání veřejných zakázek.

pro jejich zcela nekompatibilní strukturu), doporučuje se postupovat podle pravidel spisové rozluky.⁸ Nevyřízené dokumenty a neuzavřené spisy se převidují do nového eSSL, ostatní (včetně metadat analogových dokumentů a spisů) se exportují v podobě SIP balíčku a bezpečně uloží obdobně jako ostatní digitální data do doby skartačního řízení. Metadata pocházející ze specializovaných agendových informačních systémů lze ve výjimečných případech exportovat jako databázi v podobě XML, jehož schéma nebo DTD definice bude uchována spolu s ním. Ztráta nebo znepřístupnění uvedených metadat a dokumentů bude při zjištění správním úřadem na úseku archivnictví a spisové služby posuzována podle ustanovení § 74 odst. 1 písm. a) archivního zákona jako správní delikt neuchování dokumentu a neumožnění výběru dokumentů. Důvod je zřejmý: neuchováním dokumentu a spisu nebo nezajištěním věrohodnosti jejich původu může dojít k porušení obsahu, čitelnosti nebo nedoložení údajů prokazujících jejich existenci v čase a tím také ke vzniku škody veřejnoprávnímu původci nebo druhé straně.

6. Po vysoutěžení atestovaného eSSL je nutné připravit jeho nasazení po stránce technické (zejména požadavky HW, SW, konektivita systému, dostatečná kapacita úložiště aj.).
7. Souběžně musí probíhat příprava užívání atestovaného eSSL po stránce personální, týkající se především proškolení zaměstnanců, kteří budou nový eSSL provozovat (administrovat) a používat.
8. Nutné je rovněž provést úpravu interních předpisů (zejména spisového řádu) a dalších metodických pomůcek úřadu pro zabezpečení výkonu spisové služby a jejich implementace. Sem musí být zahrnuty také úpravy vedení spisové služby podle požadavků spisové vyhlášky.

Vykonává-li veřejnoprávní původce spisovou službu dosud v listinné podobě, jeho činnost bude obdobná jako u veřejnoprávního původce vykonávajícího spisovou službu v eSSL, jehož dodavatel nebude objednávat atest. V tomto případě neprovádí analýzu srovnání stávajícího eSSL s požadavky archivního zákona, spisové vyhlášky a národního standardu, ale zjišťuje, jaké procesy ve vedení spisové služby bude muset po přechodu na eSSL změnit, například kteří zaměstnanci budou s eSSL pracovat, kolik licencí bude potřebovat apod.

Vykonává-li veřejnoprávní původce spisovou službu v eSSL, kterou mu dodává jiný veřejnoprávní původce (např. jeho zřizovatel), mohou nastat tři odlišné situace:

1. Pokud je zřizovatel tvůrcem eSSL, který dodává, má povinnost zajistit atestaci eSSL právě on, neboť je v pozici dodavatele, distribuujícího eSSL dalším subjektům (podřízeným součástem). Na něho se v tomto případě vztahuje zákaz nabízení nebo dodávání neatestovaných eSSL jako na kteréhokoliv jiného výrobce či dodavatele eSSL.
2. Pokud zřizovatel přebírá eSSL od dodavatele a následně ho dodává dalším subjektům, s nimiž má (zřizovatel) uzavřenou smlouvu, i v tomto případě je v pozici dodavatele.

⁸ Ustanovení § 68a archivního zákona a § 22 spisové vyhlášky

Není-li dodáváný eSSL atestován, odpovídá za objednání atestu zřizovatel, na něhož se logicky opět vztahuje zákaz nabízení nebo dodávání neatestovaných eSSL. Pokud dodáváný eSSL již je atestovaný, nemusí být zřizovatelem znovu atestován.

3. Pokud zřizovatel dodává eSSL dalším subjektům na základě rámcové smlouvy uzavřené s dodavatelem eSSL, k níž se další subjekty užívající tento eSSL připojí a s dodavatelem eSSL uzavřou samostatné smlouvy (typicky hostovaná spisová služba), zřizovatel nevystupuje v roli dodavatel; atest proto musí objednat dodavatel eSSL. Zákaz nabízení nebo dodávání neatestovaných eSSL se v tomto případě vztahuje na dodavatele eSSL.

Závěrem je nutné upozornit všechny veřejnoprávní původce, že významnou metodickou pomoc poskytne každému veřejnoprávnímu původci archiv, vykonávající u něho kontrolu spisové služby a výběr archiválií. Příslušný archiv však musí mít dostatek informací o průběhu a výsledku přípravy v přechodném období, proto je důležité, aby se je dozvěděl, pokud možno co nejdříve, nikoliv až před nasazením atestovaného eSSL.

Archiv ale rozhodně není schopen pro původce zpracovat analýzu systému vedení spisové služby.